LEXICAL-SEMANTIC APPROACHES OF MEDICAL TERMS: POLYSEMY, SYNONYMY

Simona Nicoleta Staicu, Assist. Prof., PhD, "Victor Babeș" University of Medicine, Timișoara

Abstract: The aim of this paper is to make a projection of the Romanian medical terminological system on the overall plane of language vocabulary and determine the interferences that occur within „interstylistic" projections, namely, within the relations between medical terms belonging to specialized languages and popular medical terms compared to their lexical correlatives from other stylistic registers (pharmaceutical, dentistry language, etc.). A special attention is given to lexical polysemy and synonymy, semasiological categories less analysed within medical terminology. In terms of its context updating, synonymy has some functional features, especially where it concerns speakers who do not have the same degree of perception related to medical terminology. Synonyms and synonym doublets within medical language do not raise any problems regarding the perception of these lexical and semantic categories to specialists in the field or to speakers who are equally competent in medical terminology, synonymy being in this case bilateral at context level.

Keywords: synonym, polysemantic, term, lexeme, semantic.

Lexicul medical românesc prezintă o varietate de relaţii în cadrul sistemului limbii în care conexiunile lexico-semantice dintre unităţile constitutive ale subansamblurilor examinate în lucrare îşi găsesc o mai bună configuraţie dacă sunt supuse unei analize semantice.

Se are în vedere referinţa strictă la conţinutul terminologic propriu-zis al lexemelor cu valoare medicală. S-a arătat că atât termenii monosemantici, cât şi sensurile terminologice (semenele) din cadrul unui lexem polisemantic nu presupun, la nivelul bine determinat al registrului stilistic respectiv, contracararea unor relaţii semantice de tip polisemic. În intenţia noastră a stat, însă, nu numai descrierea strictă a terminologiei medicale din punct de vedere onomasiologic, ci şi relaţiile pe care le contractează unităţile terminologice descrise şi la nivelul întregului sistem lexical al limbii, aşadar şi în planul relaţiilor dintre diferite registre specifice cuvintelor cu conţinut medical.

1. Existenţa **polisemiei** demonstrează faptul că limbajele de specialitate evoluează în strânsă legătură cu limba comună, între ele existând o interferenţă reciprocă. Contrar opiniei conform căreia în cazul limbajelor de specialitate nu putem vorbi despre raporturi de polisemie între constituenţii subansamblului, sunt cercetători care susţin şi demonstrează existenţa şi funcţionalitatea lor.

Astfel, Angela Bidu-Vrănceanu [2007: 114] susţine teoria potrivit căreia polisemia „ *… trebuie considerată firească pentru termenii care trec dincolo de domeniul lor şi prezintă un interes major în terminologia „externă" sau într-o terminologie dinamică*". Autoarea, alături de alţi specialişti ai domeniului, consideră *polisemia terminologică* un fenomen natural, normal, doar atunci când vorbim de terminologie externă, iar termenii depăşesc graniţele unui domeniu specializat, în relaţie cu limba comună: „*Dincolo de discursul strict specializat, termenul admite extinderi textuale şi contextuale care îl diferenţiază în mai mică măsură de cuvânt, supunându-l riscurilor impreciziei semantice prin determinologizare şi prin ambiguitate – dezvoltarea polisemiei*" [Bidu-Vrănceanu 2007: 38].

Yves Gentilhomme [1984: 29-37] susţine că există numeroase controvese în ceea ce priveşte conceptul de monosemantism din cadrul discursului ştiinţific. În opinia sa, monosemia termenilor specializaţi, este greu de susţinut, în contextul mutaţiilor ştiinţifice

BDD-V113 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:29:27 UTC)

diacronice şi al contactului permanent dintre limbajele diverselor domenii specializate. Mai mult, Loïc Depecker [2002] studiază termenii specializaţi prin prisma sensurilor lor figurate, a polisemiei şi a încărcăturii metaforice.

Referindu-se la principiile care stau la baza formării termenilor, Georgeta Ciobanu defineşte termenul ca un simbol lingvistic atribuit unui concept şi punctează ca principală proprietate lipsa lui de ambiguitate [Ciobanu G. 1998: 53-55]. Cu toate acestea însă, autoarea, atunci când se referă la posibilităţile de atribuire a termenilor prin concepte, enumeră alături de monosemie şi *polisemia, sinonimia, cvasi-sinonimia, echivalenţa* şi *omonimia* [Ciobanu G. 1998: 56-60].

Conştienţi fiind de această „restricţie" a unităţilor lexicale cu încărcătură terminologică, mai ales în situaţiile de monosemie, făcând raportarea la limbă ca sistem al sistemelor, ca o totalitate de subansambluri organizate structural, nu putem să excludem categoric existenţa unor relaţii de polisemie, chiar şi în cazul termenilor din limbajele de specialitate. Avem în vedere, în primul rând, situaţiile în care un cuvânt polisemantic are într-unul din accepţiunile sale un sens devenit terminologic.

Cu aceste rezerve şi precizări, am putea admite existenţa unor raporturi de polisemie şi în cadrul limbajului medical, nu în ceea ce priveşte conţinutul unui termen-concept, ci atunci când el se rupe total de sensul terminologizat, având statut de *termen-lexem* cu mai multe semnificaţii.

Migrarea cuvintelor în interiorul limbii se realizează prin trecerea lor din limbajul comun în cel de specialitate, printr-un fenomen de *terminologizare*, sau prin trecerea cuvintelor din limbajul specializat în cel comun, fenomen numit *determinologizare*, şi prin trecerea cuvintelor *de la o disciplină la alta*, obţinându-se astfel, noi sensuri ale aceloraşi cuvinte. În această ultimă situaţie se pot sesiza relaţiile de polisemie interdisciplinare.

1.1. *Terminologizarea* este procedeul prin care un cuvânt din limbajul curent se specializează într-un anumit domeniu devenind termen. Asistăm la un transfer semantic, el desemnând un nou concept, odată ce a fost asimilat de noul domeniu. Se creează o sursă inepuizabilă de termeni noi prin atribuirea de sensuri specializate cuvintelor deja existente în limbă.

Sensurile cu caracter denotativ dezvoltate de cuvintele româneşti aparţin terminologiilor, iar cea medicală glosează termenii spre alte domenii: *plombă* (în construcţii, arhitectură): (1) „imobil construit în spaţiul viran dintre alte două imobile"; (2) „umplere a unei gropi în asfalt"; *virus* (în informatică): „program distructiv care îmbolnăveşte calculatorul".

Extinderea sensului iniţial se face adesea prin *metaforă* sau prin *metonimie*, un cuvânt concret poate fi folosit abstract sau invers, parte pentru întreg sau întregul pentru parte. Cele mai des întâlnite tipuri de metafore sunt acelea care transferă o parte a corpului omenesc obiectelor:

Corp - corp de armată, corp de control, corp de balet, corp de clădire, corp solid
Braţ - braţul macaralei, braţul râului, braţul pârghiei
Picior – picior de pod, de scaun, de masă, piciorul bolţii, piciorul cocoşului
Gură – gură de canal, gură de râu, gură de ventilaţie, gură de descărcare
Ochi – ochi de apă, ochi (la tricotaje), ochi de tigru
Arteră – arteră de circulaţie, arteră principală

Analogiile pe baza cărora se realizează transferul semantic în cazul metaforelor se referă, în general, la [Şerban, Evseev 1978: 158]:

- formă : *coadă de rândunică*, *capul şinei*, *dintele greblei*, *gâtul sticlei*;
- funcţie: *creier electronic*, *gură de foc*;
- intensitate: *colaps economic*;

BDD-V113 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:29:27 UTC)

- impresie produsă: *cristalin* (oftalm.)- „parte a ochiului care are aspectul unei lentile transparente biconvexe”; „ansamblu sau formaţie de şisturi cristaline dintr-o regiune”, *sunet cristalin* „limpede, curat”.

Metaforizarea termenilor împrumutaţi din limbaje specializate reprezintă modalitatea cea mai productivă de îmbogăţire semantică în presa postdecembristă [Slave 1991: 40]. Termenii specializaţi, preferaţi de limbajul publicistic actual, provin şi din terminologia medicală, care este o bogată sursă de metafore publicistice, utilizate în contexte social-politice şi economice [Bidu-Vrănceanu 1995: 43] : *hemoragie* (de capital) „curgere, pierdere”; *acutizare* (a conflictului) „ascuţire”; *intoxicare* (a populaţiei) „dezinformare”. Deşi apar ca metafore individuale, ele manifestă tendinţa de a se lexicaliza rapid, intrând în inventarul limbajului publicistic, unde îşi pierd expresivitatea prin utilizarea frecventă: *acutizarea* diferenţelor între clase sociale; asistăm la adâncirea resentimentelor între statele creditoare şi debitoare şi, automat, la riscul unui *colaps…*; *febra* ieşirii din *criza* economică; *fracturarea* reformelor structurale privind economia Greciei; *fracturarea* procesului de restructurare a datoriilor statului; comunităţile umane vor reacţiona violent şi deci, *epidemic*; *radiografierea* sistemelor economice şi sociale ale statului român; *anemia* monedei naţionale; *schizofrenie* politică; *epidemie* de viruşi informatici ş.a. [Capital 962 din 20.02.2012].

1.2. *Determinologizarea* sau desemantizarea contribuie la extinderea semnificaţiei termenului dintr-un domeniu specializat în limba comună. Nu de puţine ori, substantive cu un grad mediu de specializare, ca *euforie*, *isterie*, *tensiune*, *agonie*, *febră*, *hemoragie*, *colaps*, *fractură*, *anemie*, *acutizare* folosite pe scară largă în exprimarea curentă, au fost întrebuinţate iniţial, numai în terminologia medicală.

Mecanismul metaforei se deosebeşte de cel al *metonimiei* prin faptul că el operează asupra substanţei limbajului şi nu asupra relaţiei între limbaj şi realitatea exprimată. Aceasta face ca, în cazul metonimiei, interpretarea cuvântului în sens propriu să nu fie total incompatibilă cu textul care îl conţine, în timp ce în cazul metaforei, interpretarea nu e posibilă decât prin îndepărtarea sensului propriu.

Contiguitatea se concretizează în următoarele legături între obiecte:

- acţiune – subiectul, obiectul sau instrumentul ei: *urgenţă* (acţiunea care necesită o intervenţie rapidă, serviciul de urgenţe);
- cauză – efect, acţiune – rezultatul ei: *injecţie* (acţiunea de a injecta, efectul produs);
- calitatea şi obiectul care o posedă: *bronhodilatator* (calitatea de a dilata căile respiratorii, medicamentul care o posedă);
- inventator şi obiectul descoperit – numele propriu este păstrat ca atare în structura termenului: trompa lui Eustache, boala Alzheimer, maladia Parkinson etc.

Sinecdoca operează o schimbare în extensia logică a cuvântului: unui termen i se substituie un altul cu o extensie diferită. Conţinutul semantic al termenilor implicaţi ilustrează o relaţie de dependenţă (parte-întreg). Exemplele, în acest sens, nu sunt foarte frecvente în vocabularul medical, întâlnindu-se uneori utilizarea singularului în locul pluralului: „*Sugarul* este deosebit de sensibil la schimbările bruşte de temperatură”.

„*Diabeticul* trebuie să urmeze cu stricteţe medicamentaţia prescrisă de medicul specialist”.

„Doar *medicul dentist* este în măsură să îndepărteze placa dentară. Dar *pacientului* îi revine sarcina de a preveni formarea acesteia printr-o igienă orală corespunzătoare”.

2. Dintre relaţiile lexico-semantice caracteristice în egală măsură şi termenilor specializaţi şi lexemelor din limba comună, mai cunoscute sunt cele de sinonimie. **Sinonimia** dintre două sau mai multe unităţi lexicale, respectiv, terminologice presupune identitatea de sens, sau, mai adesea, apropierea semantică. Este cazul doar al dubletelor

BDD-V113 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:29:27 UTC)

sinonimice, când putem spune că două lexeme sunt sinonime pentru că au acelaşi sens. De aceea, considerăm că este mult mai corect să vorbim de asemănare semantică ori de cvasisinonimie. Dacă acceptăm ideea că doi termeni sinonimi au acelaşi sens, va trebui să ne raportăm la cele două direcţii teoretice existente în definirea terminologiei: *optica conceptuală* şi *optica lexico-semantică*. Din perspectiva conceptuală sinonimele sunt termenii care se referă la acelaşi concept. Ei conţin aceleaşi componente semantice şi se definesc la fel [L'Homme 2004: 94].

Dar „terminologia clasică", potrivit opticii conceptuale, consideră că sinonimia nu este un fenomen potrivit limbajului specializat, deşi existenţa ei nu poate fi negată. Cu toate acestea, recunoaşte că anumiţi termeni, care desemnează acelaşi concept nu se utilizează nediferenţiat în toate contextele. În practica lexicografică, mai exact, terminografică, se adoptă versiunea de *cvasisinonime*, avându-se în vedere existenţa mărcilor diferenţiale, proprii acestor lexeme, care nu sunt pertinente în plan conceptual ci în uz. Din perspectiva lexicologiei şi a lexicografiei, cvasisinonimele se definesc ca unităţi lexicale conţinând componente semantice doar parţial identice [L'Homme 2004: 95].

Sinonimia face parte din categoriile semasiologice comune tuturor limbilor, fiind strâns legată de problema identităţii cuvintelor din sistemul lexical al limbii. *Sinonimele* (gr. sunônunos „cu acelaşi nume") sunt cuvinte diferite ca formă, dar apropiate sau identice ca sens. Autorii tratatului *Probleme de semasiologie* le definesc astfel [Bucă, Evseev 1976: 136]: *sinonimele sunt cuvinte care desemnează aceeaşi clasă de obiecte şi exprimă aceeaşi noţiune, deosebindu-se, în majoritatea cazurilor, fie prin nuanţe stilistice, fie prin nuanţe semantice, fie prin toate aceste tipuri de nuanţe*.

Aspect destul de neaşteptat al limbajului ştiinţific, şi în cazul de faţă al limbajului medical, prezenţa sinonimiei în textele de specialitate se datorează mai multor factori: limba sursă din care a fost preluat termenul, teoria care l-a consacrat, evoluţia limbajului şi a ştiinţei, în general, care creează noi distincţii şi noi concepte [Kocourek 1982: 166]. Aproape întotdeauna terminologia este evocată ca un domeniu privilegiat din acest punct de vedere, oferind uneori exemple de dublete, sau sinonime perfecte [Coteanu, Bidu-Vrănceanu 1975: 78,79]: *Limbajul ştiinţific şi tehnic, datorită caracterului monosemantic al termenilor săi caracteristici, asigură identificarea referentului prin sinonime fără dificultăţi. În el se întâlnesc unele sinonime perfecte ca* ***natriu-sodiu, kaliu-potasiu, azot-nitrogen, smalţ-email*** *etc*.

Se admite, în general, că sinonimia este relaţia stabilită între cuvinte care au acelaşi înţeles, din acelaşi registru, sau din registre diferite şi care pot fi substituite în context. Echivalenţa de sens poate merge de la un grad aproximativ până la identitate semantică, iar contextul poate fi înţeles atât ca enunţ, cât şi mai larg, ca tip de text sau chiar ca variantă stilistico-funcţională a limbii. În general sinonimele îndeplinesc două funcţii principale: 1. de precizare şi nuanţare a noţiunilor; 2. de îmbogăţire expresivă a comunicării. În funcţie de aceste criterii ne permitem o clasificare a sinonimelor din limbajul medical, după cum urmează:

2.1. *Sinonimia totală* este întâlnită în cazul dubletelor sinonimice. În general, termenii din această categorie, sunt monosemantici şi lipsiţi de o latură stilistică, adăugată de obicei conţinutului conceptual. Ei sunt, de obicei, neologisme cu sensuri precise, întrebuinţate într-un număr infim de contexte posibile. De aici apare şi stabilitatea semantică necesară unei sinonimii perfecte.

Vocabularul ştiinţific şi tehnic este adesea citat ca un domeniu privilegiat al sinonimiei perfecte.

Sunt considerate *sinonime de necesitate* perechile formate din siglele şi sintagmele terminologice-sursă: ADN – acidul dezoxiribonucleic, RMN – rezonanţă magnetică nucleară. În cazul acronimelor, sunt utilizate în mod constant silabe sau fragmente iniţiale

BDD-V113 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:29:27 UTC)

ale cuvintelor care formează o sintagmă. Pe reţete întâlnim frecvent: *ad pond. om.* (cf. *ad pondus omnium* „până la greutatea întregului"), *adst. feb.* (cf. *adstante febre* „cât este prezentă febra"). Cu toate că nu fac decât să dubleze sintagmele terminologice de dimensiuni variate, cea mai mare parte a siglelor, acronimelor şi simbolurilor prezintă, faţă de acestea, avantajul scurtimii, reuşind să reflecte în acelaşi timp în bună parte, noţiunea desemnată. În aceste exemple referentul este identificat cu aceeaşi precizie în ambele cazuri, conţinutul conceptual fiind identic, iar substituirea în diferite contexte nu pune probleme. Sinonime perfecte sunt şi următorii termeni medicali: carcinom – epiteliom, antispastic – spasmolitic, tumoare – neoplasm, enzimă – ferment, parasistolie – pararitmie, influenza – gripă, paracetamol – acetaminofen, creier – encefal, acesta din urmă dând naştere unor serii sinonimice, formate din sinonim şi sintagmă sinonimică: creier anterior – prozencefal, creier intermediar – diencefal, creier mijlociu – mezencefal, creier posterior – rombencefal.

Tot în această categorie includem şi *sinonimele profesionale*, care se referă la denumirile diferite ale aceloraşi noţiuni în funcţie de profesie sau domeniu: 1.chimie: *peroxid de oxigen, sulfat de calciu şi potasiu, acid acetilsalicilic*; 2. farmacie sau medicină: *apă oxigenată, ghips, aspirină*.

2.2**.** *Sinonimele parţiale* sunt mai frecvente decât cele totale. Ele sunt cuvinte apropiate sau identice ce sens, dar aparţinând unor registre funcţional-stilistice diferite. Le regăsim în serii de doi sau mai mulţi membri: cord – *inimă*, fosă – *orificiu – cavitate – gaură*, cancer – *rac*, tuberculoză – *oftică – boală de plămâni*, intestin – *maţ*, a ingera – *a înghiţi*, adipos – *gras*, tonus – *tensiune – energie*, traumatism – *lovitură*, tegument – *piele*, alopecie – *calviţie – chelie*, etc.

Sinonimele parţiale se mai numesc şi *sinonime de nivel de limbă* care se regăsesc în termeni aparţinând limbii savante, cărora le corespund alţii la nivelul limbajului uzual. Precizăm că unele cuvinte sau expresii populare au ieşit din limbă. Astfel, cuvinte uzuale sunt tot mai mult înlocuite cu termeni neologici în limbajul medical, numite sinonime de nivel de limbă: *agerime* - acuitate vizuală, *ameţeală* - vertij, *durere de cap* - migrenă, cefalee, *falcă* - maxilar, *hrănire* - alimentaţie, *încheietură* – articulaţie, *încurcătură de maţe* – ocluzie intestinală, *piatră* la rinichi - calcul renal, *rană* - plagă, *a tăia* piciorul - a amputa piciorul, *umflare* a unui organ - tumefiere a unui organ, *asimilaţie* – anabolism, *pierdere de sânge* – hemoragie, *burtă* – abdomen, *ruptură a unui os* – fractură, *şira spinării* - coloană vertebrală, *gură* – cavitate bucală, *curgere de sânge din nas* – epistaxis, *gâfâială* – dispnee de efort, *gât strâmb* – torticolis, *intestin gros* – colon, *nebunie* – alienaţie mentală, *nisip* – litiază (vezicală, veziculară), *mătreaţă* – pitiriază, *mărul lui Adam* – cartilaj tiroid, *moalele capului* – fontanela la copii, *osul pieptului* – stern, *pojar* – rujeolă, *pojărel* – rubeolă, *pistrui* – efelide, *scuipat* – spută, salivă, expectoraţie, *scrântitură* – luxaţie, *slăbire a organismului* – anemie, *spaimă* – anxietate, *subsuoară* – axilă, *tuse măgărească* – tuse convulsivă, *vărsat de vânt* – varicelă, *vânătaie* – echimoză, *vedere scurtă* – miopie, *zgârci* – cartilaj, *zgârietură* – escoriaţie ş.a.

2.3**.** *Sintagmele sinonimice* întâlnite în limbajul medical sunt destul de numeroase, de tipul: sinonim + sintagmă sinonimică, sau sintagmă + sintagmă, de exemplu: cutie toracică - cavitate toracică, monocitoză acută – mononucleoză infecţioasă.

În limba română actuală se manifestă tendinţa de a înlocui termenul vechi, înregistrat în lucrările de specialitate, cu un termen nou, centru al unei paradigme, de exemplu:

tensiune arterială < fr. *tension artérielle* este înlocuit de *presiune sanguină* < engl. *blood pressure*, indicat în Larousse ca sinonim pentru presiune arterială. Larousse s.v. *tensiune arterială* trimite la *presiune arterială*. Concurenţa dintre cele trei sinonime româneşti este de fapt între componentele sintagmei. Pe de o parte sunt în concurenţă *tensiune* şi *presiune*, iar pe de altă parte *arterial* şi *sanguin*. Valeriu Rusu înregistrează *presiune arterială* cu sinonimul *tensiune arterială* şi termeni în perechi: *presiune arterială*

BDD-V113 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:29:27 UTC)

diferenţială sin. cu *tensiune arterială diferenţială*; *presiune arterială maximă* sin. cu *tensiune arterială maximă*; *presiune arterială medie* sin. cu *tensiune arterială medie*; *presiune arterială minimă* sin. cu *tensiune arterială minimă*; *presiune intraoculară* sin. cu *tensiune intraoculară*; *presiune venoasă* sin. cu *tensiune venoasă* [DM 2007: 838, 1069].

Se înregistrează şi termeni construiţi cu *presiune* pentru care nu există sinonime: *presiune arterială oftalmică*; *presiune capilară pulmonară*; *presiune intracraniană*; *presiune osmotică*, sau se formează sinonime din acelaşi câmp lexical: *presiune cerebrospinală* sin. cu *presiune intrarahidiană*; *presiune coloidosmotică* sin. cu *presiune oncotică*.

Se evidenţiază tendinţa de a construi termeni folosind *presiune*. Se manifestă o predilecţie pentru *tensiune arterială*, iar practica medicală demonstrează acest lucru, deoarece există codificarea HTA- *hipertensiune arterială*, de la care se construiesc opt termeni medicali cu *hipertensiune* înregistraţi de *Dicţionarul Medical*: *hipertensiune arterială esenţială*, *hipertensiune arterială de graniţă*, *hipertensiune arterială malignă*, *hipertensiune arterială pulmonară*, *hipertensiune arterială secundară*, *hipertensiune intracraniană*, *hipertensiune gravidică*, *hipertensiune portală* [DM 2007: 566]. Putem observa că nu există în limba română cuvântul *hiperpresiune.

Se întâlnesc în limbajul medical şi termeni interdisciplinari, preluaţi din alte limbaje: *sistem, aparat, dispozitiv, instrument* (concepte prezente în terminologia ştiinţifică, în general), termeni preluaţi recent din domeniul informaticii, resemantizaţi în informatica medicală. Remarcăm sinonimia termenilor: *aparat* şi *sistem* în *aparat digestiv, sistem digestiv*. Comparând frecvenţa celor doi termeni, respectiv *aparat* şi *sistem*, observăm că în Dicţionarul Medical sunt inventariaţi 70 de sintagme medicale care au în componenţa lor cuvântul *sistem* (sistem *endocrin, imunitar, locomotor, muscular, nervos, vascular* ş.a.) şi doar 8 termeni compuşi în care apare cuvântul *aparat* (aparat *respirator, digestiv, locomotor, ortopedic, vestibular* ş.a.) [DM 2007: 208, 1019].

Vom ilustra prin câteva exemple în care sensuri noi ale cuvintelor sunt create prin calchiere, de obicei după model englezesc. Astfel, dacă pentru rom. *sistem* (<fr. *système*) nu se regăseşte în dicţionare sensul de „aparat, dispozitiv”, în textele medicale actuale rom. *sistem* apare în sintagme în care ne-am fi aşteptat să aibă sensul de *aparat*. A avut loc calchierea engl. *system*, care are şi aceste sensuri, spre deosebire de fr. *système* (care le preia uneori din engleză). Astfel se formează corespondenţa:

rom. *sistem* – fr. *système / appareil / appareillage* – engl. *system*

Pe lângă existenţa sinonimiei, analiza terminologiei medicale pune în lumină o preferinţă marcată pentru grupul nominal format din mai multe cuvinte, de exemplu, folosirea verbelor la infinitiv, ca substantive în sintagmele: *aparat* / *dispozitiv* / *instrument de* + infinitivul lung. Exemplificăm prin: *dispozitiv de***:** resuscitare a respiraţiei; introducere a acului de seringă; calibrare; încercuire; fixare a oaselor; *instrument pentru* utilizare în chirurgia generală şi plastică; *instrument de* tăiere a osului.

Limbajul medical cunoaşte două registre stilistice, pe care le putem numi şi niveluri ale comunicării: unul formal, oficial şi unul uzual, pe care îl întâlnim fie în jargonul informal al specialiştilor, fie în rândul publicului. Între termenii din aceste registre există relaţii de sinonimie, dar uneori termenii pot fi variante fonetice ale aceluiaşi cuvânt, ca de exemplu: angină / anghină, sanguin / sangvin**,** bronşie / bronhie.

Uneori se pot forma sinonime şi de la termeni care au în componenţa lor prefixe, ca de exemplu: tensiune arterială ridicată sinonim cu *hipertensiune*; tensiune arterială scăzută sinonim cu *hipotensiune*.

Problema limbii sursă, primordială pentru formarea termenilor, duce de multe ori la apariţia sinonimelor de origini etimologice diferite, aspect manifestat în toate domeniile de specialitate. Pentru domeniul medical, considerăm că următoarele exemple sunt edificatoare:

BDD-V113 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:29:27 UTC)

mucoviscidoză (<fr. *mucoviscidose*) este sinonim perfect cu *fibroză chistică* (<engl. *cystic fibrosis*); *monomanie* (<fr. *monomanie*) având ca sinonim *delir parţial* (<engl. *fragmentary delusion*); sintagma *monocitoză acută* (<fr. *monocytose aiguë*) este sinonimă cu *mononucleoză infecţioasă* (<engl. *infectious mononucleosis*). Prin aceste exemple sunt ilustrate atât toleranţa limbajului medical actual faţă de sinonimie, cât şi cele două limbi sursă, franceza şi engleza.

Existenţa polisemiei şi a sinonimiei în limbajul medical, demonstrează faptul că limbile de specialitate evoluează în strânsă legătură cu limba comună, între ele existând o interferenţă reciprocă. Polisemia termenilor medicali este demonstrată, în ciuda postulatului monosemiei lor, punând probleme legate de echivalare, în rezolvarea cărora trebuie să se ţină seama de complexitatea extremă a raporturilor contextuale. Pentru sinonimie, sfera specializată medicală este un domeniu privilegiat, oferind chiar modele perfecte din acest punct de vedere.

Bibliografie

Bucă, Marin, Evseev, Ivan, *Probleme de semasiologie*, Timişoara, Editura Facla, 1976.

Bidu-Vrănceanu, Angela, *Dinamica vocabularului românesc după 1989. Sensuri „deviate" ale termenilor tehnico-ştiinţifici*, în LL, vol. I, 1995, p. 38-45.

Bidu-Vrănceanu, Angela, *Dinamica sensurilor în româna actuală*, în LL, vol. 3-4, 1997, p. 39-44.

Bidu-Vrănceanu, Angela, *Lexicul specializat în mişcare. De la dicţionare la texte*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 2007.

Ciobanu, Georgeta, *Elemente de terminologie*, Timişoara, Editura Mirton, 1998.

Chiş, Dorina, *Cuvânt şi termen*, Timişoara, Editura Augusta, 2001.

Coteanu, Ion, Bidu-Vrănceanu, Angela, *Limba romînă contemporană*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1975.

Depecker, Loïc, *Entre signe et concept. Eléments de terminologie générale*, Paris, Presses Sorbonne Nouvelle, 2002.

Gentilhomme, Y., *Les faces cachées du discours scientifique; Réponse à Jean Peytard*, în Langue française, vol. 64, no. 1, Paris, Armand Colin, 1984, p. 29-37.

Kocourek, R., *La langue française de la technique et de la science*, Brandstetten, Viesbaden, 1982.

L'Homme, Marie Claude, *La terminologie: principes et techniques*, Montréal, Presses de l'Université de Montréal, 2004.

Pitar, Mariana, *Manual de terminologie şi terminografie*, Timişoara, Editura Mirton, 2009.

Rusu, Valeriu, *Dicţionar Medical*, Bucureşti, Editura Medicală, 2007.

Slave, Elena, *Metafora în limba română*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1991.

Stoichiţoiu-Ichim, Adriana, *Vocabularul limbii române actuale. Dinamică-Influenţe-Creativitate*, Bucureşti, Editura Bic All, 2005.

Şerban, Vasile, Evseev, Ivan, *Vocabularul românesc contemporan*- schiţă se sistem- Timişoara, Editura Facla, 1978.

BDD-V113 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:29:27 UTC)